

Reflectie op de expertmeeting energietransitie en landschappelijke inpassing

Steunpunt Monumenten en Archeologie en Gemeente Heerhugowaard
Vrijdag 9 maart 2018

o. Ambities op het vlak van energietransitie

Noord-Holland Noord heeft de ambitie om de komende decennia een belangrijke rol te spelen in de energietransitie. De belangrijkste bronnen van duurzame energie in de regio zijn aardwarmte, wind en de zon. De aanleg van het netwerk en de systemen om deze energie te gebruiken zullen grote impact op het bestaande cultuurlandschap en de bestaande landschapskwaliteit hebben.

De gemeente Heerhugowaard heeft daarom in samenwerking met het Steunpunt Monumenten en Archeologie een expertmeeting georganiseerd voor de regio Noord-Holland Noord om samen na te denken over oplossingen voor de wrijving tussen de opgaven met betrekking tot de energietransitie enerzijds en het behoud en de ontwikkeling van landschapskwaliteit anderzijds. Het doel is om tot nieuwe inzichten en eensgezindheid te komen over de inpassing van maatregelen t.b.v. de energietransitie.

“Van stad van de zon naar de volgende stap.” Dat leeft bij het bestuur van Heerhugowaard. Vanuit het Platform Erfgoed treedt Gerlof Kloosterman, beleidsmedewerker erfgoed van de gemeente als gastheer op. De gemeente wil met deze bijeenkomst vanuit het erfgoed de discussie aangaan over de toekomst, over de voorwaarden voor energietransitie. De vraag is hoe je de ruimtelijke kwaliteit mee laat lopen met de transitie. Welke plaats heeft het in het afwegingsproces?

Jef Mühren, directeur MOOI Noord-Holland, geeft vooraf als invalshoek mee om de energietransitie in het landelijke gebied te koppelen aan andere transitieopgaven, zoals klimaatadaptatie, waterveiligheid en voedselveiligheid. In de steden, zo stelt hij, liggen er grote opgaven voor de herstructurering van de 60-er, 70-er en 80-er jaren wijken zowel op het niveau van de stedenbouwkundige structuur als van het woningtype. Dat roept de vraag op of het systeemdenken, dat ten grondslag ligt aan deze wijken, ook op het vlak van energievoorziening een productieve invalshoek is.

3D MODELLLEN

1. De 'wie' vraag

Denk niet te veel óver maar mét! Maar met wie? De expertmeeting was samengesteld met deelnemers uit het (semi-) publieke domein en een enkele ondernemer. Wie waren er (nog) niet? Ontwikkelaars. Beleggers. Netbeheerders. Natuurbeheerders. Bewoners, ondernemers en agrariërs. Samen met deze groepen maak je combi's met natuur, waterberging, mobiliteit, windenergie – daar liggen meekoppelkansen. Het effect hiervan op het landschap kun je inzichtelijk maken met interactieve modellen met GIS data, die gebruik maken van gaming technologie, zoals Rik Olde Loohuis liet zien. Een goed voorbeeld is Texel. Texel is koploper op het gebied van energieneutraliteit door slim samenwerken van alle partijen op het eiland.

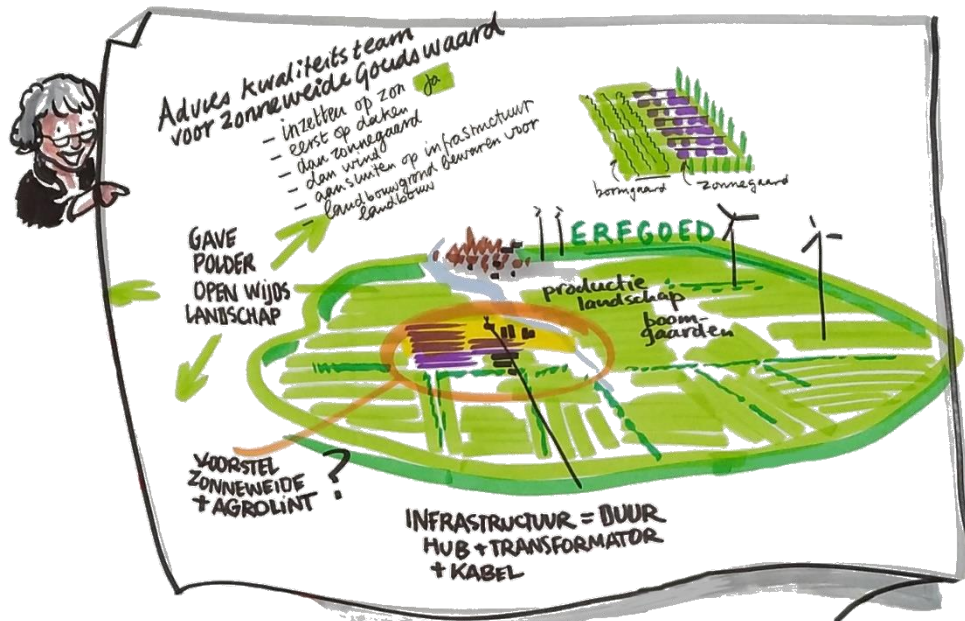
2. De 'hoe' vraag

In haar beleidskaders legt de provincie Noord Holland de lat hoog. Dat daagt uit. Je kunt met grote transitieprogramma's een landschap reconstrueren of je kunt erop voortborduren. Wat is het landschapstype waarin het terecht komt? Kies dat als vertrekpunt en maak daarmee het erfgoed van de toekomst, zoals de Rijksdienst voor Cultureel

Erfgoed voorstaat. Deze aanpak houdt maatwerk in. Wat zijn de mogelijkheden daarvoor? Om welke schaal gaat het?

In Noord Holland heeft men daar een grens aan gesteld: In het beleid voor zonneweiden gaat men uit van kleine weiden bij de dorpen en grote weiden van maximaal 24 hectare daarbuiten.

Blad
2/4

In de Hoeksche Waard, dat als voorbeeld werd gepresenteerd door Miranda Reitsma, voorzitter van het Kwaliteitsteam aldaar, gaat men uit van prioritering van de stappen: 'Zet in op zon – eerst op daken, dan in zonneweiden. Wind aanvullend en landbouwgrond voor de landbouw. Kijk naar ligging van het hoofdnet en naar de afgiftepunten om er op aan te sluiten.'

3. De 'tijd'vraag

Vaak wordt er uitgegaan van tijdelijk aanleg met het idee dat het oorspronkelijke landschap daarna hersteld wordt. Er wordt gewerkt met termijnen die gekoppeld zijn aan de investering of levensduur van de installatie. Marco van Soerland van HVC liet ons zien dat bij zijn geothermie-project het een levensduur betrof van maximaal 40 jaar, vanwege de warmteopslagcapaciteit van de ondergrond. Bij windenergie gaat het vaak om 15-20 jaar vanwege de afschrijving van de turbines. Bij zonneweiden gaat het om ca. 15 jaar. Maar is er wel sprake van tijdelijke aanleg? Wat gebeurt er op de lange termijn? Er wordt niet alleen energie gewonnen. Het gaat ook om de aanleg van energienetten en energieopslag. Dat is dan weer – bedoeld of onbedoeld – voorwaardenscheppend voor een volgende stap. Andere bedrijven vestigen zich direct bij de nieuwe energiebron, om de kosten van het energietransport te minimaliseren. Energieproducent wordt energiehub!

Een voorbeeld daarvan is dat de weidsheid van het (voormalige) nationale landschap van de Hoeksche Waard bij uitstek geschikt is voor de aanleg van zonneweiden. Die hebben – als energiehub – potentieel een aantrekkende werking op de grootschalige opslag en distributie van landbouwproducten. Het uiteindelijke gevolg van die bedrijfsvestiging is een grootschalige versnippering van het landschap. Hiervan kan je leren om op dergelijke ontwikkelingen te anticiperen en om slim om met de locatiekeuze voor grootschalige energieproductie om te gaan.

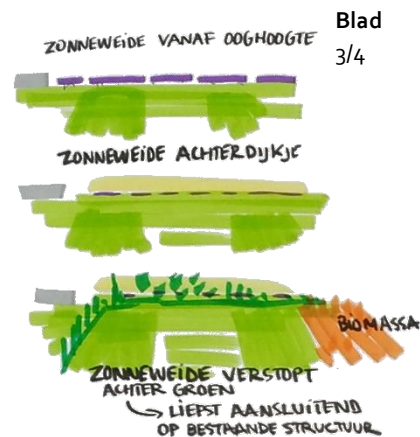
4. De 'instrumentele' vraag

Wie is verantwoordelijk? Hoe krijgt dat vorm? Is het instrumentarium toereikend om de ruimtelijke kwaliteit te regelen? Het provinciaal beleid in Noord- en Zuid Holland beschrijft de landschappelijke waarden van het landelijk gebied. Hoe borg je deze kwaliteit in de praktijk? In de praktijk is juist de grondeigendom bepalend voor het ontstaan van initiatieven voor energieproductie. Dan gaat het om private economische motieven. De mogelijkheid om energie af te geven aan het net, op te slaan of af te geven aan de directe omgeving is sturend in de financiering en daarmee in het initiatief om tot ontwikkeling te komen. In de landschappelijke waardenbeschrijving van de provincies ontbreekt de systeemlaag van opslag en afgifte van energie. Hoewel het beheer van het net is geprivatiseerd, is dit is wel een laag waarop gestuurd kan worden, bijvoorbeeld door de afgifte van aanlegvergunningen. Om daarin een afweging te maken is het nodig inzicht te hebben op het ruimtelijke effect van mogelijkheden die de aanleg van deze infrastructuur biedt, zoals hierboven in de 'tijdvraag' al aangegeven.

5. De 'onderzoeks'vraag

Dat inzicht kan worden verkregen door met relevante partijen ontwerponderzoek naar deze mogelijkheden te doen. Aan de tafels is tijdens de expertmeeting daar al mee begonnen. Zijn er ontwerpprincipes voor zonneparken? Voegen zij waarde aan het landschap toe? Kun je ermee schilderen met het landschap, als een golvende blauwe zee? Op welke plaatsen ligt het vanuit het netbeheer voor de hand? Krijgen we een landschap van nieuwe 'energie-enken' rond de dorpen door herstructurering van lokale bedrijventerreinen? Volgens de provincie hoeft het niet nu allemaal meteen te gebeuren. Gezien de omvang van de opgave lukt dat toch niet. 'Learning by practise' dus!

Miranda Reitsma
Reitsma Stedebouw

Afsluiting van de bijeenkomst bij het getekende verslag van Olivier Rijcken (iktekenvoorverandering)

Deelnemerslijst

Naam:	Organisatie	Email:
Rosanne Bruinsma	Steunpunt M&A/Mooi N-H	r.bruinsma@mooinoord-holland.nl
Fokko Bons	Gemeente Langedijk	f.bons@gemeentelangedijk.nl
Pieter Korstanje	BUCH-gemeentes	pieterkorstanje@debuch.nl
Linda Verniers	Stichting NMF/Steunpunt MA	l.verniers@nmferfgoedadvies.nl
Els Romeijn	RCE	e.romeijn@cultureelerfgoed.nl
Deirdre Pronk	Gemeente Alkmaar	dpronkz@alkmaar.nl
Barbara Harskamp	RUD Noord-Holland Noord	bharskamp@rudnhn.nl
Rob Schouten	BUCH-gemeentes	robschouten@debuch.nl
Gerlof Kloosterman	Gemeente Heerhugowaard	g.kloosterman@heerhugowaard.nl
Sacha Maarschall	Provincie Noord-Holland	maarschalls@noord-holland.nl
Matthijs van Oosterhout	Provincie Noord-Holland	oosterhoutm@noord-holland.nl
Marco van Soerland	HVC	m.vansoerland@hvcgroep.nl
Renate de Visser	MOOI Noord-Holland	r.devisser@mooinoord-holland.nl
Janwillem Snieder	BUCH-gemeentes	janwillemsnieder@debuch.nl
Melle Jagersma	Gemeente Langedijk	m.jagersma@gemeentelangedijk.nl
Henk de Visser	Boerderijenstichting	h.devisser@boerderijenstichting.nl
Pieter de Vries	Gemeente Texel	pdeVries@texel.nl
Hans Visscher	Gemeente Heerhugowaard	h.visscher@heerhugowaard.nl
Lodewijk van Roij	RCE	l.van.roij@cultureelerfgoed.nl
Monica Dütting	Steunpunt M&A/Stichting NMF	m.dutting@nmferfgoedadvies.nl
Christian Braak	Federatie Ruimtelijke Kwaliteit	cb@ruimtelijkekwaliteit.nl
Eddo Carels	Caas Architecten	e.carels@caasarchitecten.nl
Wendy Sanders	Gemeente Alkmaar	wsanders@alkmaar.nl
Katinka Hutten	Gemeente Heerhugowaard	k.hutten@heerhugowaard.nl
Dorine van Hoogstraten	Steunpunt M&A/Mooi N-H	d.vanhoogstraten@mooinoord-holland.nl
Rob van Leeuwen	Morgenster Landschap	robvanleeuwen@wxs.nl
Rik Olde Loohuis	ROM3D	Rik.oldeloohuis@rom3d.nl
Jeroen Zomer	Steunpunt M&A/MOOI N-H	j.zomer@mooinoord-holland.nl
Jef Mühren	MOOI Noord-Holland	j.muhren@mooinoord-holland.nl
Miranda Reitsma	Reitsma Stedebouw	mreitsma@xs4all.nl
Olivier Rijcken	Ik teken voor verandering	oli4@xs4all.nl